

Ключевые слова: деятельностный подход, компетентностный подход, биология, информационно-коммуникационные технологии, инфографика, основная школа.

Kozlenko O. G.

THE RATIO OF THE THEORETICAL CONTENT AND THE CONTENT OF ACTIVITIES IN BIOLOGY TEXTBOOKS

A new State Standard of lower and upper secondary education adopted in 2011, in part of lower secondary education is implemented from September the 1st, 2013. It defines the main directions of education development in Ukraine in the coming years. State Standard will help to create the conditions for effective teaching and development of students and is based on competence-based and active approaches. Competence-based approach will strengthen students' key and subject competencies, which include, in particular, biological competence. Active approach involves the application of acquired knowledge in practical situations, the development of students' skills. Changes in forms of training and development of learning tools (such as widespread adoption of information and communication technologies and project activities) necessitate a thorough rethinking of the approach importance and its use in teaching practice. The paper discusses the current trends of writing domestic and foreign textbooks and manuals of general biology and the possibility of their use in developing manuals for secondary schools in Ukraine on the basis of active and competence-based approaches.

Key words: The active approach, the competence-based approach, biology, information and communication technologies, infographics, lower secondary education.

УДК 373. 015.324.4.159.952.13(477)

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБОМ ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ У ПІДРУЧНИКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 2 КЛАСУ

П. Г. Копосов,

кандидат педагогічних наук,

*Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України
e-mail: koposovpg@rambler.ru*

У статті проаналізовано психолого-педагогічний зміст поняття «активність». Визначено чинники, які сприяють активізації пізнавальної діяльності

учнів. Показана роль ігрових завдань і вправ у активізації роботи учнів початкової школи з підручником української мови.

Ключові слова: активізація, активність, активні методи, ігровий метод, навчальні ігри, ігрові вправи.

Постановка проблеми. Важливою проблемою загальноосвітньої школи сьогодні залишається питання урізноманітнення навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розширення сфери їх інтересів. Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме сприймання готової інформації сприяє розвитку пасивного ставлення до навчальної діяльності. Зникає прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто активної діяльності.

Проблема активізації пізнавальної діяльності молодших школярів завжди була предметом пильної уваги вчених, педагогів і психологів. Проте з середини 70-х рр. ХХ ст. у вітчизняній школі у зв'язку зі збільшенням інформаційного потоку, зростанням кількості навчальних предметів, не виправданим перевантаженням учнів, гіпертрофованим використанням репродуктивних методів навчання виявляється тенденція до згасання інтересу школярів до навчальної діяльності. Педагогічна практика відреагувала на цю проблему так званими нестандартними уроками, які мали основною метою збудження і утримання інтересу учнів до навчання. В даний час у педагогічній науці в тому числі й у сфері підручникотворення йде інтенсивний пошук шляхів розвитку в учнів активної пізнавальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Психологи й педагоги переконують у необхідності активізації пізнавальних здібностей та інтересів школярів, а також закликають до пошуків нових, більш досконалих методів навчання. Свідченням цього є той факт, що на межі ХХ–ХХІ століть розпочалася розробка теоретичних підходів що до питання активізації пізнавальної діяльності учнів (Данилов М., Огородніков І., Скаткін М., Коротахева Е., Краснополський В., Пометун О.)

Ряд дослідників обґрунтовували необхідність застосування активних форм навчання у світлі особистісно орієнтованого підходу до організації навчального процесу (Зайцев В., Корсак К., Подмазін С., Шоган В., Карташова І., Гуменна Н., Якиманська І.).

Теорія особистісно-орієнтованого навчання стає дедалі більш визнаною та набуває розповсюдження серед вчителів і керівників освітніх. Саме в умовах впровадження особистісно-орієнтованого навчання, коли у центрі уваги постає учень з його потребами і можливостями, стає можливим активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів. Одночасно досягнення мети особистісно-орієнтованої освіти не можливе без удосконалення структури і методів пізнавальної діяльності школярів.

Ряд дослідників довели, що до ефективних активних форм і методів навчання належать навчально-пізнавальні ігри. Зокрема вітчизняні психологи Л. Виготський, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Д. Ельконін розглядали теорію

ігрової діяльності в загальному контексті розвитку особистості як основний засіб діяльності дитини молодшого шкільного віку.

Педагогічна сутність гри як засобу активізації пізнавальної діяльності школярів простежується в працях А. Макаренка, А. Сікорського, Б. Блонського, В. Сухомлинського, Ш. Амонашвілі, Ю. Азарова, А. Анікеєвої, З. Буслаєвої, Б. Нікітіна, В. Репкіна, П. Підкасистого, О. Селецької, С. Шмакової, М. Яновської та інших.

Грі як ефективному методу виховання, навчання та розвитку особистості присвячено цілий ряд дисертаційних робіт: Н. Недуж, С. Григор'євої, Е. Балакіревої, Б. Купріянової, І. Майданник, П. Пучкова, В. Денисової, М. Еркенової, І. Гуріної та інших.

Монографічні та дисертаційні дослідження, а також передовий педагогічний досвід показують, що в процесі використання дидактичних ігор істотно підвищуються пізнавальна активність, інтереси учнів, збагачується мотивація навчання, виховна та розвиваюча функції навчання.

Мета статті полягає у аналізі питання формування змісту й структури підручника української мови для учнів початкової школи, оптимізації форм навчальних вправ і завдань, вибору методів і прийомів роботи для активізації пізнавальної діяльності молодших школярів засобом навчальної гри в процесі роботи з підручником.

Основна частина. Сучасний стан освіти вимагає формування особистості учня, яка б володіла пізнавальною активністю. Пізнавальна активність передбачає діяльнісний стан особистості, який характеризується прагненням до навчання, розумового напруження і прояву вольових зусиль у процесі оволодіння знаннями.

Активність є найважливішою характеристикою особистості та її діяльності. У навчанні активність особистості є однією з основних передумов досягнення цілей навчання і виховання.

Поняття «активність», за твердженням А. Лазурського, є основоположним у психології. Людина в теорії особистості А. Лазурського виступає як активний діяч у навколишньому середовищі. Під «Середовищем» автор розуміє не тільки речі, природу, людей, людські взаємини, але також ідеї, духовні блага, естетичні, моральні та релігійні цінності тощо [11, с. 8].

У теорії особистості В. М'ясищева активність розглядається через категорію «ставлення», яке визначається як потенціал вибіркової активності людини у зв'язку з різними сторонами дійсності. Відносини, і, отже, активність виникають там, де є суб'єкт і об'єкт відносин. Як об'єкт відносин виступає навколишня дійсність (предмети матеріальної і духовної культури та їх властивості, діяльність, люди і т. д.). Один і той же об'єкт викликає у різних людей різні реакції, дії і переживання. Різноманітність реакцій обумовлена, на думку В. М'ясищева, особливостями індивідуального досвіду людини і ступенем значущості об'єкта відносин. Тому зв'язки і відносини людини з навколишнім світом, його активність в цілому носять, по-перше, індивіду-

ально вибірковий характер, і є продуктом індивідуального розвитку людини. По-друге, мають різний рівень прояву. Чим більш значущий для особистості об'єкт її відносин, тим вище рівень активності особистості. Відносини особистості (її потреби, інтереси, схильності), демонстрована нею активність, згідно з автором, є результатом взаємодії людини з конкретним навколишнім середовищем, і з тим, наскільки у даному середовищі наявні умови для прояву й розвитку його активності та індивідуальності [12, с. 5].

У культурно-історичній теорії розвитку вищих психічних функцій Л. Виготського активність є провідною характеристикою людини. Активність людини, на його думку, специфічна. Вона має не стільки біологічну природу, скільки соціальну і обумовлена створенням і вживанням людиною знарядь і знаків. Знаряддя і знаки є продуктом соціальних відносин між людьми. У них в концентрованому вигляді міститься соціальний досвід попередніх поколінь людей. Розвиток людини заснований на вживанні знаків і включення їх в загальну систему поведінки, завдяки чому людина стає здатною до активного перетворення соціальної ситуації. Серед різних форм активності людини, спрямованої на навколишній світ, важливими Л. Виготський вважає форми співпраці дитини з дорослими і колективну діяльність дітей [5, с. 6].

Основною сферою самовираження людини є діяльність. Активність особистості розглядається в психології в тісному зв'язку з діяльністю, як здатністю людини виробляти суспільно і особистісно значущі перетворення дійсності, при цьому активність є характеристикою рівня розвитку особистості й інтенсивності самої діяльності.

Для засвоєння різних способів навчальної діяльності особистість повинна виявити значну і дуже різноманітну активність. Ефективність навчання безпосередньо залежить від того, як і на що спрямовує цю активність учитель у повсякденній роботі учнів. Якщо вчитель організовує її, враховуючи індивідуальні здібності, спонукаючи до самостійних пошуків способів розв'язання завдань і вчить порівнювати і робити висновки, то навчальна діяльність сприяє розумовому розвитку учнів.

Одним із основних засобів навчання школярів залишається підручник. Тож, зрозуміло, що його зміст і структура мають забезпечувати активізацію пізнавальної діяльності учнів. Проте цієї вимоги вдається дотримуватися далеко не всім авторам підручників, і, у першу чергу, це стосується підручників для початкової школи.

В умовах модернізації освіти проблема шкільного підручника є точкою перетину таких важливих напрямів удосконалення процесу навчання, як добір дидактично доцільного та обов'язкового для засвоєння всіма учнями навчального матеріалу, виявлення оптимальних способів подачі цього матеріалу, організація навчальної діяльності, розвиток пізнавального інтересу учнів, де важливе місце мають посідати їхні ціннісно-сміслові орієнтації, які пов'язують внутрішній світ з навколишньою дійсністю, утворюють складну багаторівневу ієрархічну систему, межуючи з мотиваційно-споживчою сферою і системою особистісних смислів.

На думку Н. Бібік, українські підручники здебільшого переобтяжені матеріалом, який не узгоджується із кількістю відведених на його вивчення годин, не завжди відповідає віковим особливостям дітей; виклад матеріалу має занадто академічний характер і орієнтується на інформаційну та відтворювальну функції, що вимагає від учня засвоєння переважно фактів, процедурних правил, зразків [1, с. 49].

Л. Горяня вважає, що потрібно створити умови для того, щоб кожен учень міг розвиватися відповідно до своїх особистісних можливостей. Одним із шляхів досягнення цієї мети є суттєве поліпшення якості засобів навчання. Наразі нам потрібні кардинально інші підручники, здатні викликати інтерес до предмета і бажання в учнів займатися дослідницькою діяльністю [6, с. 6].

Моделювання змістової і процесуальної підстав кожного підручника, як зазначає Н. Бібік, має передбачати різноманітні стимули, які орієнтуються на вікову динаміку інтересів учнів, умінь навчатися, життєвий досвід, прагнення успіху, що має сприяти піднесенню рівня сприйняття книги учнями [1, с. 50].

Для цього необхідно змінити принципи конструювання навчальних текстів, щоб підручник своїм змістом і формою був не лише проекцією наукового знання, але й основних психологічних ліній інтелектуального розвитку учнів, тобто домінуючий тривали роки предметно-центричний підхід має бути доповнений *психодідактичним підходом*, основними вимогами якого є: тематичний принцип структурування змісту; різноманітність і диференційованість навчальних текстів; використання різних форм презентації навчального матеріалу; включення ігрових ситуацій, психологічних коментарів; орієнтація на розуміння фактів, ідей і теорій; сюжетна основа та діалогічний характер текстів, використання у них проблемних текстових ситуацій; індивідуалізація навчання засобами тексту; створення засобами тексту психологічно комфортного режиму розумової праці – такого типу навчання, який відповідає реальній побудові дитячого розуму, дозволяє кожному учневі обрати найкращу для нього форму навчальної інтелектуальної поведінки (9, с. 74-75).

Про значення гри в шкільному віці й необхідності вивчення її функцій в процесі навчання писав Л. Виготський: «В шкільному віці гра не вмирає, а проникає в відношення до дійсності. Вона має своє внутрішнє продовження в шкільному навчанні й праці (обов'язкова діяльність з правилами) [5, с. 76]».

З психологічної точки зору навчальні ігри знімають з процесу засвоєння знань стан тривожності, супутній традиційним методам, розвивають внутрішні процеси (пам'ять, уяву, логічне, абстрактне мислення (Л. Виготський)). Ігрові форми навчання впливають на емоційну і вольову сферу учнів, сприяють формуванню досвіду діалогічного спілкування.

Видатний український педагог-гуманіст В. Сухомлинський писав: «Тисячу разів сказано: навчання-праця, і його не можна перетворювати в гру. Та не можна відгородити китайською стіною працю від гри. Придивимося уважно, яке місце гри в житті дитини, особливо в дошкільному віці. Для неї гра – найсерйозніша справа... То що страшного в тому, що дитина вчиться писати

граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею» [13, с. 95].

Головною ознакою активності методу навчання є висока розумова діяльність учнів, яка визначається: швидкістю і логікою мислення. Тривалою продуктивною роботою в заданому режимі; самостійним прийняттям рішення; взаємодією учнів і вчителя за допомогою прямих і зворотніх зв'язків тощо.

Активні методи поділяються на неімітаційні, які реалізуються на традиційних видах занять, та імітаційні, використання яких як правило, пов'язане з використанням навчальних ігор. *Імітація* (наслідування, відображення) – це моделювання діяльності, розігрування ситуації.

Навчально-пізнавальні ігри належать до методів активного навчання, які забезпечують самостійне оволодіння знаннями, вміннями та навичками, емоційно ціннісним досвідом.

Ігровий метод – спосіб взаємодії учителя й учнів, зумовлений грою, що веде до реалізації дидактичних задач і цілей навчання.

Орієнтиром для створення підручника рідної мови (а також оцінювання його якості) важливою є модель особистісно зорієнтованого навчання, спрямованого на саморозвиток, самоосвіту школяра, самореалізацію його природних задатків, урахування вимог і завдань чинної програми з української мови, дидактичних і психологічних засад закономірного розвитку особистості [14, с. 474].

З метою з'ясування того, яке місце посідають ігрові вправи й завдання в структурі підручників різних авторів, нами проаналізовано зміст підручників з української мови для 2 класу, які були розроблені до навчальної програми 2006 року.

Ми з'ясували, що у підручнику М. Вашуленка й М. Білецької ігрові завдання і вправи використовувалися епізодично й лише у першій частині підручника. Зокрема, у підручнику наявний певний ігровий навчальний матеріал як засіб розвитку мовлення учнів:

- ігрові мовленнєві ситуації, які сприяють відтворенню тексту казки, створення діалогу в різних обставинах;
- народні ігри-інсценізації, що використовуються для усвідомлення ролі діалогу в мовленні;
- акровірші, спрямовані на усвідомлення лексичного й граматичного значення слів;
- шаради, які сприяють удосконаленню лексичного запасу учнів;
- ребуси, за допомогою яких удосконалюється словник, складаються речення [3].

У підручнику Л. Варзацької, Т. Трохименко ігрові вправи й завдання застосовувалися в певній системі. Щоб підручник став об'єктом комунікації, у ньому передбачався такий ігровий прийом, як введення казкових персонажів, які допомагають учням ознайомлюватися з мовними знаннями та формувати мовленнєві вміння. З метою відпрацювання інтонування речень, складання

речень, удосконалення словника використовуються загадки, акровірші, лічилки. Ігрові мовленнєві ситуації є засобом мотивації складання висловлювань, текстів-розповідей, текстів-описів. Народні ігри-інсценізації слугують матеріалом для активізації діалогічного мовлення [2].

Ігрові вправи й завдання – важливий компонент у структурі підручника Г. Джемуди, Т. Лавренчук.

Найчастіше автори використовують такі мовленнєві ігрові завдання і вправи:

- ігрові ситуації для розігрування і складання діалогів, з'ясування значення багатозначних слів, добір синонімів, складання різних видів речень;
- сюжетні малюнки, тексти з казковими персонажами гумористичного змісту для ілюстрації мовних явищ;
- ігри-фантазування для складання зв'язних розповідей (Опиши країну Хмаринок, країну Тіней. Пофантазуй, як чоловічки з цих країн потрапили до нас);
- інтелектуальні ігри: ребуси, кросворди для запам'ятовування слів, правопис яких перевіряється за словником, уточнення лексичного значення слів, збагачення словника, його активізації [7].

Для з'ясування питання чи закріплена тенденція використання ігрових вправ і завдань у підручниках, які стали переможцями Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників для учнів 1–4 класів і розроблені згідно вимог нової програми нами проаналізовано зміст і структуру цих підручників.

Аналіз показав, що ефективними в плані активізації пізнавальної діяльності учнів виявилися наступні ігрові завдання і вправи: загадки, казки, веселі й образні вірші, скоромовки, гуморески, колискові, дидактичні ігри. Інтенсивність застосування різних видів ігрових завдань не є рівномірною як у кожному окремому підручнику, так і в порівнянні аналізованих підручників. Це співвідношення проілюстровано за допомогою таблиці.

Таблиця 1.

Вид гри	Мовленнєва діяльність	К-ть завдань у підручнику	
		1	2
<i>Загадки</i>	Звукобуквенний аналіз, усвідомлення лексичного значення слова, матеріал для розвитку зв'язного мовлення, відпрацювання уміння поділу слів на складки для переносу, спостереження для словотвором, ілюстрація особливостей словотвору, відпрацювання правопису, засвоєння мовних понять	12	12

<i>Веселі вірші</i>	Звукобуквений аналіз, спостереження за зміною лексичного значення слова зі зміною звуку у слові, активізація лексики	1	8
<i>Образні вірші</i>	Розвиток образної уяви, усвідомлення понять «звук» і «буква», правильне наголошення слів, звуковимови, порівняння речень різних за метою висловлювання	11	6
<i>Гуморески</i>	Сприяють постановці навчальної проблеми	2	-
<i>Коліскові</i>	Спостереження за видами речень різними за метою висловлювання, відпрацювання правильної інтонації	1	-
<i>Скоромовки</i>	Відпрацювання звуковимови, правил поділу слів на склади для переносу	2	1
<i>Казки</i>	Розвиток образної лексики, уяви, зв'язного мовлення, відпрацювання правопису	2	24
<i>Дидактичні ігри</i>	Засвоєння мовних понять, розвиток мовлення, відпрацювання правопису	-	5
<i>Ребуси</i>	Усвідомлення лексичного значення слова, складання речень	1	1

1. Українська мова. 2 клас. (автори: Вашуленко М., Дубовик С.) [4]

2. Українська мова. 2 клас. (автор: Захарійчук М. Д.) [10]

З таблиці видно, що автори надають перевагу різним іграм. Ряд ігор використовувалося з набагато більшою інтенсивністю ніж інші. Не зважаючи на те, що ігровий потенціал у підручниках використано досить інтенсивно, варто зазначити, що деякі високо ефективні в плані активізації пізнавальної діяльності учнів навчальні ігри не були в достатній мірі задіяні авторами підручників, зокрема, дидактичні ігри, ребуси, кросворди, анаграми, шаради. Проте, це не значно вплинуло на процес активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі оволодіння мовними і мовленнєвими компетенціями.

Висновок. Виходячи з вище наведеного, в організації навчальної діяльності школярів, у тому числі й у процесі роботи з підручником необхідне застосування таких активних засобів, форм і методів навчання, введення яких істотно змінить структуру уроку, форму діяльності учнів, підвищить ефективність навчально-виховного процесу. Найбільш ефективним методом навчання молодших школярів, що відповідає вище перерахованим характеристикам, можуть виступати ігрові завдання і вправи.

Якщо під час навчального процесу знаходиться місце гри, завжди панує гарний настрій, а це теж запорука продуктивної роботи. Гра дозволяє залучати на уроці гумор, фантазію, творчість, а найголовніше – вчить дітей бути добрими і справедливими. У грі розкривається перед дітьми світ знань, розвиваються творчі здібності особистості.

Використання ігрових засобів навчання – це свідчення домінування тенденції переходу від інформативних до активних форм і методів навчання з

включенням елементів проблемності, дослідницького пошуку, використання резервів самостійної роботи учнів, створення умов для творчості.

Література

1. Бібік Н. М. Врахування пізнавальних інтересів учнів у підручникотворенні [Текст] / Н. М. Бібік // Підручник XXI століття. – 2003. – № 1–4. – С. 48–52.

2. Варзацька Л. О. Українська мова : [навчальний посібник для 2 кл.] [Текст] / Л. О. Варзацька, Т. О. Трохименко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. Ч. I. – 136 с.

3. Вашуленко, М. С. Рідна мова : [підруч. для 2 кл.] / [Текст] // М. С. Вашуленко, М. Л. Білецька. – К. : Освіта, 2002. – Ч. I. – 127 с.

4. Вашуленко М. С. Українська мова : [підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням українською мовою] / [Текст] М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.

5. Выготский Л. С. Психология развития как феномен культуры : избран. психол. труды / Под ред. М. Г. Ярошенского / [Текст] Л. С. Выготский. – Москва-Воронеж: МОДЭК, 1996. – 512 с.

6. Горяня Л. Г. Підручник – засіб формування особистості учнів : науково-метод. посіб. [за наук.ред. О. Г. Ярошенко] / [Текст] Л. Г. Горяня – К. : Основа, 2003. – 208 с.

7. Джемула Г. П. Рідна мова : [підруч. для 2 кл.] / [Текст] Г. П. Джемула, Т. М. Лавренчук. – К. : Арт-Освіта, 2004. – Ч. 1. – 95 с.

8. Джидарьян И. А. Категория активности и её место в системе психологического знания // Категории материалистической диалектики в психологии / [Текст] И. А. Джидарьян. – М. : Наука, 1988. – С. 56–87.

9. Жосан О. Е. Шкільний підручник: яким йому бути / [Текст] О. Е. Жосан // Видавнича група «Основа». – 2012 р. – № 13–15 (349–351). – С. 73–77.

10. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. [для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням українською мовою] / [Текст] М. Д. Захарійчук. – К. : Грамота, 2012. – 176 с.

11. Лазурский А. Ф. Избранные психологические труды по общей психологии / [Текст] А. Ф. Лазурский. – М. : Наука, 1997. – 446 с.

12. Мясичев В. Н. Психология отношений : избран. психол. труды / Под ред. А. А. Бодалева / [Текст] Мясичев В. Н. – Москва-Воронеж: МОДЭК, 1995. – 356 с.

13. Сухомлинский В. О. Сердце отдаю детям / [Текст] В. О. Сухомлинский. – К. : Рад. шк., 1984. – 288 с.

14. Шелехова Г. Т. // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / редкол. / [Текст] Г. Т. Шелехова. – К. : Педагогічна думка, 2009. – Вип. 9. – 664 с. – С. 472–477.

References

1. Bibik N.M. Taking into account the cognitive interests of students in the textbooks creation. *Pidruchnyk XXI stolittia*. 2003; 1– 4, pp. 48–52.
2. Varzatska LO, Trokhymenko T.O. Ukrainian language. 2 kl. *Ukrainska mova : [navchalnyi posibnyk dlia 2 kl.]*. Ch I. 2011. 136 p.
3. Vashulenko M. S., Dubovyk S. H. Ukrainian language. 2 kl. *Ukrainska mova [pidruchnyk dlia 2 kl.]*. Ch I. 2002. 127 p.
4. Vashulenko M. S., Dubovyk S. H. Ukrainian language. 2 kl. *Ukrainska mova [pidruchnyk dlia 2 kl.]*. 2012. 180 p.
5. Vyhotsky L. S. Psychology of development as a cultural phenomenon. *Izbran. psikhol. trudy*. 1996. 512 p.
6. Horiana L.H. A textbook as a means of the formation of the students' personalities. *Naukovo-metod. posibn*. 2008. 208 p.
7. Dzhemula H. P. Lavrenchuk T.M. *Ridna mova [pidruchnyk dlia 2 kl.]*. Ch I. Native language. 2 kl. 2004. 95 p.
8. Dshydarian I.A. Category of activity and its place in the system of psychological knowledge. 2012. *Sbornik nauchn. stat*. pp. 56–87.
9. Zhosan O.E. Textbooks: as it must be. 2012. *Osnova. Analytic and informative journal*. 13–15(349–351), pp.73–77.
10. Zakhariychuk M.D. Ukrainian language. 2 kl. *Ukrainska mova [pidruchnyk dlia 2 kl.]*. 2012.176 p.
11. Lazurski A. F. *Izbran. psikhol. trudy*. [Selected psychological works on general psychology]. 1997. 446 p.
12. Myasishchev V.N. *Izbran. psikhol. trudy*. [Psychology of relationships: selected psychological works]. 1995. 356 p.
13. Sukhomlinsky V.O. I give my heart to children. 1984. 288 p.
14. Shelekhova H. T. Modern Ukrainian language textbook as a means of the formation of the senior students' communicative competence. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats*. 2009. 9. pp 472–477.

Копосов П. Г.

АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ИГРОВЫХ ЗАДАНИЙ В УЧЕБНИКАХ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ 2 КЛАССА

В статье проанализировано психолого-педагогическое содержание понятия «активность». Определены факторы, которые способствуют активизации познавательной деятельности учащихся. Показана роль игровых заданий и упражнений в активизации работы учащихся начальной школы с учебником украинского языка.

Ключевые слова: активизация, активность, активные методы, игровой метод, обучающие игры, игровые упражнения.

INTENSIFICATION OF THE COGNITIVE ACTIVITY OF PUPILS USING GAME TASKS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR GRADE 2

The paper explores the psycho-pedagogical concept of «activity». Factors that contribute to the cognitive activity of students. The role playing exercises and tasks in the revitalization of the elementary school students with a textbook Ukrainian language. A content analysis of the Ukrainian language textbooks by various authors for the presence of gaming exercises, as well as those defined learning objectives, which are activated when solving learning activities pupils.

If the learning process is place game is always a good mood, but it is also key to productive work. The game lets you engage in class humor, imagination, creativity, and most importantly – teaches children to be kind and fair. The game opens to the world of knowledge children develop creativity of the individual.

Using gaming training aids – is evidence of the dominance trend of transition from informative to active forms and methods of switching elements problematic, research finding, using reserves independent work of students, creating the conditions for creativity.

Keywords: *activation, activity, active methods, game method, educational games, playing exercises.*

УДК 37.091.214/57/502.02.

ПІДРУЧНИК ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ П'ЯТИКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Т. В. Коршевнюк,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
хімічної та біологічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
e-mail: korshik@meta.ua*

У статті розглядається роль підручника з природознавства як засобу пропедевтичної підготовки п'ятикласників до навчання біології, характеризується методичний апарат нового підручника з природознавства.

Ключові слова: *пропедевтична підготовка, підручник природознавства, природнича освіта, навчання біології.*